

تأثیر آموزش مشاوره تحصیلی گروهی بر بهبود مهارت‌های تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر^۱

The effect of Group Academic Counseling Teaching on Improving the Academic and Academic Achievement Skills of Female Students

Aboosaeed Davarpanah
Ali Nosrat Falah

ابوسعید داورپناه^۱
علی نصرت فلاح^۲

Abstract

This study investigated the effect of teaching academic group counseling on improving the academic and achievement skills of female junior high school students in Khorramabad city. This research was a quasi-experimental of type a design pre-test posttest with control group. 30 female high school student in Khorramabad city, select randomly and were assigned to experimental (n=15) and control groups (n=15). The participants of experimental group received eight sessions academic skills teaching during two months, and responded to Cangas' Academic Skills Inventory and Achievement Scores Checklist. The data were analyzed using Covariance statistical method and by SPSS-21 software. The results showed that group academic group counseling effective on improving the academic and academic achievement skills of female high school students. Therefore, can be concluded that group academic counseling teaching has great effect on improving academic achievement and academic skills of female high school students.

Keywords: Group academic counseling, academic skills, academic achievement

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی تأثیر آموزش مشاوره تحصیلی گروهی بر افزایش مهارت‌های تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر سال سوم متوسطه اول شهر خرم‌آباد انجام گرفت. این پژوهش نیمه آزمایشی از نوع پیش‌آزمون و پس‌آزمون با گروه کنترل بود. ۳۰ دانش‌آموز دختر دبیرستانی در شهر خرم‌آباد به روش تصادفی انتخاب و به گروه‌های آزمایش (۱۵ نفر) و کنترل (۱۵ نفر) واگذار شدند. شرکت‌کننده‌های گروه آزمایش ۸ جلسه آموزشی مهارت‌های تحصیلی را به مدت دو ماه دریافت کردند، و به پرسشنامه مهارت‌های تحصیلی کانگاس و چک‌لیست نمرات پیشرفت تحصیلی پاسخ دادند. داده‌ها با استفاده از روش آماری تحلیل کوواریانس و از طریق نرم‌افزار SPSS-۲۱ تحلیل شدند. نتایج نشان داد که آموزش مشاوره تحصیلی گروهی بر بهبود مهارت‌های تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر مؤثر است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که آموزش مشاوره تحصیلی گروهی بر ارتقای مهارت‌های تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر تأثیر فراوانی دارد.

واژه‌های کلیدی: مشاوره تحصیلی گروهی، مهارت‌های تحصیلی، پیشرفت تحصیلی

۱. این مقاله برگرفته از طرح پژوهشی با مجوز شماره ۴۶/۲۳۹۱۳ آموزش و پرورش خرم‌آباد می‌باشد.

* کارشناس دانشگاه سیستان و بلوچستان، دکتری تخصصی تعلیم و تربیت (نویسنده مسئول)

aboosaeed2002@yahoo.com

** استادیار دانشگاه فرهنگیان پردیس، علامه طباطبایی خرم‌آباد

مقدمه

امروزه پیشرفت تحصیلی^۱ دانش‌آموزان یکی از شاخص‌های مهم در ارزشیابی^۲ آموزش و پرورش است. بدون شک در دنیای پیشرفته امروزی یکی از علائم موفقیت فرد، پیشرفت تحصیلی است که بدون آن توسعه و ترقی هیچ کشوری امکان‌پذیر نخواهد بود. منابع موجود نشان می‌دهد که آموزش به‌طور کلی تحت تأثیر پنج عامل فراگیر آموزش‌گر، برنامه، تجهیزات و محیط آموزشی است که هر یک از عوامل مذکور دارای ویژگی‌هایی است که می‌توانند در پیشرفت تحصیلی و یادگیری تأثیرات متفاوتی داشته باشند (سیف، ۱۳۹۲). برای نمونه، پیشرفت تحصیلی یادگیرندگان یکی از مهم‌ترین ملاک‌های ارزیابی عملکرد معلمان محسوب می‌شود. برای دانش‌آموزان نیز معدل تحصیلی معرف توانایی‌های علمی آن‌ها برای ورود به دنیای کار و اشتغال و مقاطع تحصیلی بالاتر است. شاید به علت همین اهمیت باشد که نظریه‌پردازان تربیتی بسیاری از پژوهش‌های خود را بر شناخت عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی متمرکز کرده‌اند. عواملی که بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر دارند را می‌توان به سه دسته تقسیم کرد: الف. عوامل فیزیولوژیکی، ب. عوامل روان‌شناختی و ج. عوامل محیطی (راجرز^۳، ۱۹۸۲؛ ۱۹۹۴، به نقل از صاحب، ۱۳۸۹). از جمله عوامل محیطی تأثیرگذار بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان کسب مهارت‌های تحصیلی از شیوه‌های مختلف از جمله مشاوره‌های تحصیلی گروهی است (شریفی، ۱۳۹۳). کاربرد فنون و مهارت‌های مطالعه و یادگیری باعث می‌شود مطالعه آسان‌تر، سریع‌تر و لذت‌بخش‌تر پیگیری شود (شفیع‌آبادی، ۱۳۹۰). از مهم‌ترین این مهارت‌ها می‌توان به برنامه‌ریزی، مدیریت زمان، تمرکز حواس، یادداشت‌برداری، خلاصه کردن، تندخوانی، تقویت حافظه و تست زدن اشاره داشت. همان‌طور که اشاره شد از راه‌های افزایش مهارت‌های تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، بهره بردن از مشاوره تحصیلی به شیوه گروهی است. در مشاوره تحصیلی به دانش‌آموز کمک می‌شود تا بتواند دروس و رشته تحصیلی مناسبی را انتخاب کند، از قوانین مدرسه و مقررات آموزشی و امتحانی آگاه گردد و مشکلات درسی خود را مرتفع سازد. هدف نهایی مشاوره تحصیلی، کسب موفقیت تحصیلی است. آموزش شیوه صحیح مطالعه و تمرین دروس، نحوه استفاده از منابع و یادگیری، یادداشت‌برداری و خلاصه کردن کتاب از شیوه‌های اجرایی راهنمایی و مشاوره تحصیلی محسوب می‌شوند. مسلماً هدایت دانش‌آموز به رشته‌های مناسب تحصیلی، عامل مهمی در پیشرفت تحصیلی و موفقیت تحصیلی است. دانش‌آموزان لازم است از ارتباط بین رشته‌های تحصیلی و مشاغل آگاه شوند. زیرا مشاوره تحصیلی مقدمه‌ی مشاوره شغلی است (شفیع‌آبادی، ۱۳۹۰).

بررسی آماره‌های مردودی دانش‌آموزان در دوره متوسطه اول نشان می‌دهد که هر ساله حدود ۱۷ درصد از دانش‌آموزان این دوره تحصیلی مردود می‌شوند که این مسئله بزرگ‌ترین نقطه ضعف آموزش و پرورش کشور است (پورتال وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۹۴). پیشرفت تحصیلی، انتخاب رشته تحصیلی

-
1. academic achievement
 2. evaluation
 3. Rojers

در پایان این دوره بر اساس نظام جدید ۳-۳-۶، دوره نوجوانی و مسائل بلوغ، بحران هویت و دهها مسئله پیش روی دانش‌آموزان متوسطه اول به‌ویژه دختران از جمله مشکلات و مسائلی است که جامعه مورد نظر در پژوهش حاضر را به خود مشغول ساخته است. پیشرفت تحصیلی از جمله موضوعاتی است که از ابعاد تربیتی، روانشناسی، به آن بسیار پرداخته شده است. یافته‌های تحقیقات متعدد نشان داده است، پیشرفت تحصیلی نه تنها از ساختارهای دانش و فرایندهای پردازش اطلاعات تأثیر می‌پذیرد بلکه به عوامل تحصیلی از جمله مهارت‌ها، نگرش‌ها نیز مربوط می‌شود (بسانت، ۲۰۱۵). وجود نظام آموزشی ۳-۳-۶ به‌عنوان یک سیستم آموزشی جدید در مدارس به نوعی خود یک مسئله اساسی است که ضرورت مشاوره تحصیلی را بیش از پیش می‌طلبد. از طرفی یکی از دغدغه‌های مهم آموزش و پرورش کشور مشکل پیشرفت تحصیلی در دوره متوسطه می‌باشد. تحقیقاتی که در مورد علل عدم پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان انجام گرفته است، یکی از مهم‌ترین علت‌ها را نداشتن مهارت‌های تحصیلی و کمبود خدمات مشاوره تحصیلی در مدارس کشور ذکر کرده‌اند (رجایی، ۱۳۹۱).

سال‌های متممادی است که محققان و پژوهشگران تعلیم و تربیت و روانشناسان اجتماعی، مطالعات فراوانی در مورد عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان انجام داده‌اند. پیشرفت موضوعی است که به‌خصوص در حال حاضر نیز مورد توجه تمامی کشورهای جهان بوده است، و هر ساله مقدار زیادی از بودجه جوامع صرف تحصیل کودکان و نوجوانان می‌شود و پژوهش‌های زیادی به بررسی عوامل مختلفی که می‌توانند بر پیشرفت تحصیلی تأثیر داشته باشند، عواملی مانند خانواده، محیط زندگی، مدرسه و مهارت‌های آموزشی اختصاص یافته است (مجیدیان، ۱۳۹۴).

پیشرفت تحصیلی یکی از متغیرهای اصلی آموزش و پرورش است و می‌توان از آن به‌عنوان شاخص عمده سنجش کیفیت آموزش و پرورش یاد کرد. پیشرفت تحصیلی بیانگر میزان دستیابی به استانداردها و اهداف آموزشی است (عرفانی، ۱۳۸۹). متأسفانه در حال حاضر با توجه به استعدادهای خوبی که در دانش‌آموزان وجود دارد، این هدف در آموزش و پرورش تحقق نیافته است (مجیدیان، ۱۳۹۴). بررسی‌ها نشان می‌دهد، آموزش و پرورش هر کشور تلاش می‌کند تا با توجه به توانایی‌ها و استعدادهای دانش‌آموزان آنان را در زمینه تحصیلی به‌طور اخص و در زمینه‌های مختلف زندگی به‌طور اعم رشد دهد. بدیهی است که در جهت نیل به این زمینه‌ها دانش‌آموزان با مشکلاتی برخورد می‌نمایند. صاحب‌نظران راهنمایی و مشاوره بر این باورند که مشاوران با توجه به خدماتی که دانش‌آموزان در زمینه‌های تحصیلی ارائه می‌دهند، آنان را برای رسیدن به هدف‌های آموزش و پرورش تسهیل می‌کند (شفیع‌آبادی ۱۳۸۹). مشاوره تحصیلی موجب بازدهی و کارآمدی بیشتر نظام آموزشی، افزایش پیشرفت تحصیلی و کاهش افت تحصیلی و تقلیل مشکلات رفتاری دانش‌آموزان می‌شود. از این‌رو، می‌توان ادعا کرد که خدمات و فعالیت‌های مشاوره تحصیلی وسیله‌ای تسهیل‌کننده برای رسیدن به هدف‌های آموزش و پرورش قلمداد می‌شود (شریفی، ۱۳۹۳).

مشاوره تحصیلی گروهی نوعی رابطه یاورانه فردی و گروهی است که به دانش‌آموزان در شناخت توانایی‌ها استعدادها و شیوه یادگیری، برنامه‌ریزی، انتخاب رشته تحصیلی و حل مشکلات آموزشی و انضباطی کمک می‌کند، تا بدین ترتیب آنان بتوانند توانایی‌های خود را شکوفا سازند، و از امکانات موجود استفاده بهینه بنمایند، مشکلات تحصیلی خود را حل کنند و با محیط آموزشی سازگار شوند (احمدی، ۱۳۹۰). آموزش مهارت‌های تحصیلی یکی از وظایف مهم مشاوران است، که این مهم را می‌توان به دو صورت راهنمایی و مشاوره فردی و گروهی به دانش‌آموزان آموزش داد تا بتوانند، به نحو احسن در زندگی تحصیلی خود استفاده کنند.

نخستین تأکید و توجه مشاور، رفتاری است که در جنبه‌های فردی و اجتماعی شخصیت وجود دارد. تغییر در نگرش‌ها، احساسات، ادراک، ارزش‌ها یا هدف‌های فرد از دیگر هدف‌های مشاوره است و از آنجاکه یادگیری در معنای گسترده آن یعنی تغییر در رفتار، مشاوره نیز که گونه‌ای یادگیری است به‌خوبی می‌تواند بر تغییر رفتار از جمله پیشرفت و بهبود رفتارهای تحصیلی مؤثر باشد.

هال و لیندزی^۱ (به نقل از سیف، ۱۳۸۸) معتقدند نظریه‌های شخصیتی دقیقاً همان نظریه‌های کلی رفتارند، رفتار انسان را دارای یک تمامیت و یکپارچگی می‌دانند و هر نظریه‌ای که در مورد جنبه‌ای از رفتار به کار رود، بی‌شک در مورد کل رفتار نیز صادق است. از نظر مک دوگال^۲ (۱۹۲۰)، به نقل از نوبی نژاد، (۱۳۹۰) گروه سازمان‌یافته با یک رهبری صحیح می‌توانند همگون، سازگار و بسیار مؤثر و مفید باشند. فروید^۳ (۱۹۲۱) در گروه بر نقش مؤثر رهبر تأکید دارد و از مفاهیم مهم دیگری چون همدلی، تقلید و ارتباط نام برد (فورسایت^۴، ۱۹۹۸، ترجمه: فیروزبخت و قنادان، ۱۳۹۰). اسلاسون^۵ (به نقل از نوبی نژاد، ۱۳۹۰) معتقد است هر فرد در گروه موجود مستقلی است که با حفظ فردیت و هویت خود را با استفاده از پویایی‌های گروهی به تغییر و اصلاح رفتار نائل می‌شود.

ویسون (۲۰۰۸) نشان داد که میانگین نمرات درسی ۱۷ کودک کلاس‌های چهارم تا ششم ابتدایی با استفاده از مشاوره تحصیلی افزایش یافته است. فلر و بلت (۲۰۱۰) و فلکی و رواج (۲۰۰۹) مشاوران در عادت‌ها و نگرش‌های صحیح مطالعه در میان دانش‌آموزان نقش مؤثری دارند، و بیش از ۹۵ درصد از آنها اعلام نمودند که برای افزایش توانایی‌های خود در برنامه‌ریزی درسی و کمک به مدیریت زمان و مهارت‌های تحصیلی خود نیاز بیشتری به مشاوران دارند. باغیان وفاتی‌زاده (۱۳۹۴) گل‌محمدی (۱۳۹۱)، آقایی (۱۳۹۰) خدیوی و رسولی (۱۳۹۰)، رجایی (۱۳۸۹)، پوربختیار و گل‌محمدی (۱۳۸۹)، اثنی‌عشری (۱۳۸۹)، طالب پور (۱۳۸۹)، شمس (۱۳۸۹)، تیزرو (۱۳۸۹)، سعادت زاده و خلیلی (۲۰۱۲)، بیجن و کاستا (۲۰۱۴)، فونسکا (۲۰۱۰)، کیونگی لی (۲۰۱۰)، بلت (۲۰۱۰)، آدریان (۲۰۰۹) و چامدیمبا (۲۰۰۹) همگی نشان دادند که مشاوره گروهی به‌طور معناداری در پیشرفت تحصیلی و افزایش مهارت‌های تحصیلی دانش‌آموزان متوسطه اثربخش می‌باشد.

1. Hall & Lindzi
2. Dougall
3. Freud
4. Forsight
5. Slavson

با توجه به عوامل متعدد مؤثر در زمینه‌ی پیشرفت تحصیلی و موانعی که در طول رشد بسیاری دانش‌آموزان به وجود می‌آید، این پژوهش با هدف تأثیر مشاوره تحصیلی گروهی بر افزایش مهارت‌های تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر متوسطه اول شهر خرم‌آباد انجام گردید. توجه به دختران دانش‌آموز متوسطه اول با توجه به رسیدن به بحران هویت و در پیش رو داشتن آینده تحصیلی و شغلی؛ بیش از پیش ضرورت دارد. پیشینه تحقیقات مختلف حاکی از آن است که مشاوره تحصیلی بر افزایش مهارت‌های تحصیلی و در نتیجه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مؤثر بوده است. در صورت کاربست یافته‌های این پژوهش می‌توان انتظار داشت با افزایش مهارت‌های تحصیلی دانش‌آموزان، پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان افزایش یافته و به پیامد آن خسارت‌های مالی، عاطفی، اجتماعی ناشی از افت تحصیلی کاهش یافته و ترک تحصیل و بزه‌کاری نوجوانان و آسیب‌های اجتماعی چون گرایش به سمت سوء مصرف مواد مخدر در سطح جامعه کنترل می‌گردد (بیابانگرد، ۱۳۸۸). چنانچه به افزایش مهارت‌های تحصیلی و پیشرفت درسی دانش‌آموزان از طریق مشاوره گروهی توجه نگردد باید شاهد افت تحصیلی، ترک تحصیل در دختران، پایین آمدن اعتمادبه‌نفس در بین آنان و احتمال ازدواج دختران در سن پایین (کمتر از ۱۸ سالگی) شاهد بود (باغبان و فاتحی‌زاده، ۱۳۹۴). پژوهش حاضر به دنبال بررسی این بود که آیا مشاوره تحصیلی به شیوه گروهی باعث افزایش مهارت‌ها و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر متوسطه می‌شود؟

روش

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری

این پژوهش نیمه آزمایشی از نوع پیش‌آزمون و پس‌آزمون با گروه گواه بود. بر اساس سال نامه آماری مدیریت آموزش و پرورش شهر خرم‌آباد جامعه‌ی دانش‌آموزی دختر سال سوم متوسطه اول در سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۵ در شهر خرم‌آباد ۵۳۰ نفر بود، که حجم نمونه با استفاده از جدول کوهن^۱ (۱۹۸۶) و با در نظر گرفتن اندازه اثر ۰/۰۵ و توان آزمون ۰/۷۶، ۳۰ نفر تعیین شد، که به صورت تصادفی ۱۵ نفر به گروه آزمایش و ۱۵ نفر به گروه کنترل واگذار شدند. گروه آزمایش به مدت دو ماه و طی ۸ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای در جلسات آموزشی برگرفته از رویکرد آموزش مهارت‌های تحصیلی شرکت نمودند و شرکت‌کننده‌های گروه کنترل در هیچ جلسه‌ای شرکت نکردند (به صورت جلسه‌های آموزش مهارت‌های تحصیلی مراجعه کنید). هر دو گروه در دو نوبت پیش‌آزمون و پس‌آزمون در متغیرهای مهارت‌ها و پیشرفت تحصیلی مورد سنجش قرار گرفتند.

ابزار اندازه‌گیری

پرسشنامه مهارت‌های تحصیلی کانگاس^۲؛ این پرسشنامه توسط کانگاس با عنوان سنجش مهارت‌های یادگیری برای دانش‌آموزان و دانشجویان فلوریدا^۳ آمریکا تهیه شده، و توسط بادله (۱۳۹۱)

-
1. Kohen
 2. Cangas' questionnaire of Academic Skills
 3. Florida

مورد استفاده قرار گرفته است. این پرسشنامه دارای ۵۰ ماده است که ماده‌ها در یک طیف ۴ درجه‌ای لیکرت (همیشه، اغلب اوقات، گاهی اوقات و به ندرت) مرتب شده، و شش مهارت اساسی تحصیلی خواندن متون درسی (۸ سؤال)، یادداشت‌برداری (۵ سؤال)، تقویت حافظه (۹ سؤال)، آمادگی برای امتحان (۱۲ سؤال)، افزایش تمرکز (۱۰ سؤال)، و برنامه‌ریزی و مدیریت زمان (سؤال) را اندازه‌گیری می‌کند. بدله (۱۳۹۱) ضریب پایایی الفای کرونباخ این ابزار ۰/۸۲ گزارش کرد. در این پژوهش، ضرایب پایایی الفای کرونباخ و تنصیف بر روی ۳۰ نفر به ترتیب ۰/۹۹ و ۰/۸۸ بدست آمد.

چک لیست پیشرفت تحصیلی^۱. معدل نمرات درسی دانش‌آموزان در سه مقطع زمانی به‌عنوان شاخص پیشرفت تحصیلی استفاده شد. از میانگین معدل نمرات دانش‌آموزان در امتحانات دی‌ماه ۱۳۹۴ برای بررسی پیش‌آزمون و از میانگین معدل نمرات آزمون پیشرفت تحصیلی در امتحان‌های اسفندماه برای بررسی پس‌آزمون استفاده گردید.

روند اجرای پژوهش

در این پژوهش نیز، ابتدا پیشینه به صورت نظری مطالعه و بررسی شد. اطلاعات اولیه در باب موضوع و هدف پژوهش به دست آمد. سپس برای سنجش متغیرهای مهارت‌های تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، ابزار مناسب تهیه شد. پس از تعیین حجم نمونه و مشخص کردن افراد و جلب رضایت والدین جهت شرکت فرزندان آنان در این مداخله و رعایت اصل داوطلب بودن دانش‌آموزان، جلسات آموزشی به مدت دو ماه و طی ۸ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای به شرح ذیل صورت گرفت.

صورت‌جلسات آموزش مهارت‌های تحصیلی (خدییوی، اقدسی و صمدیان، ۱۳۹۱):

جلسه اول. معارفه و آشنایی با شرکت‌کننده‌ها و ارائه اهداف، قوانین و روند کار به شرکت‌کننده‌ها.
جلسه دوم. ارائه مهارت‌های برنامه‌ریزی و تکالیف لازم.
جلسه سوم. ارائه گزارش از انجام تکلیف جلسه قبل و آموزش مهارت مدیریت زمان همراه با تعیین تکلیف متناسب با موضوع.
جلسه چهارم. آموزش مهارت روش‌های صحیح مطالعه، تعیین بخشی از کتاب درسی و اجرای فن‌های صحیح مطالعه و ارائه تکلیف به گروه.
جلسه پنجم. مهارت‌های تمرکز مطالعه، و استفاده صحیح از فن‌های لازم در جهت افزایش میزان تمرکز بخشی مطالعه.
جلسه ششم. ارائه مهارت‌های یادداشت‌برداری و خلاصه‌نویسی و ارائه تکالیف لازم.
جلسه هفتم. ارائه تکالیف مربوط به تمرین مهارت کنترل اضطراب امتحان به شاگردان و آشنایی و

1. Educational Achievement Checklist

تبحر در مهارت تست زدن.

جلسه هشتم. آموزش مهارت‌های تحصیلی و ارائه تکالیف مربوط به این مهارت‌ها.

تحلیل داده‌ها

در پژوهش حاضر برای تحلیل داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی مانند میانگین و انحراف استاندارد و استنباطی مانند تحلیل کوواریانس با رعایت مفروضه‌ها از طریق نرم‌افزار آماری SPSS-۲۱ استفاده شد.

یافته‌ها

جدول ۱

میانگین و انحراف معیار متغیرهای مهارت‌ها و پیشرفت تحصیلی در گروه‌های آزمایش و کنترل		گروه کنترل		گروه آزمایش	
مهارت‌های تحصیلی		میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
مهارت‌های تحصیلی	پیش‌آزمون	۱۳۹/۸۷	۴۶/۵۸	۱۳۴/۱۳	۴۸/۳۵
	پس‌آزمون	۱۲۲/۶۷	۳۷/۳۰	۱۳۳/۶۰	۴۸/۳۴
پیشرفت تحصیلی	پیش‌آزمون	۱۶/۷۰	۲/۱۱	۱۶/۸۱	۱/۷۸
	پس‌آزمون	۱۶/۷۰	۱/۹۳	۱۷/۶۱	۱/۳۵

همان‌طور که جدول ۱ نشان می‌دهد، میانگین و انحراف معیار در متغیر مهارت‌های تحصیلی در گروه گواه در مراحل پیش‌آزمون و پس‌آزمون به ترتیب ۱۳۹/۸۷ (۴۶/۵۸) و ۱۲۲/۶۷ (۳۰/۶۰) و در گروه آزمایش در مراحل پیش‌آزمون و پس‌آزمون به ترتیب ۱۳۴/۱۳ (۴۸/۳۵) و ۱۳۳/۶۰ (۳۴/۴۸) و در متغیر پیشرفت تحصیلی در گروه گواه در مراحل پیش‌آزمون و پس‌آزمون به ترتیب ۱۶/۷۰ (۲/۱۱) و ۱۶/۷۰ (۱/۹۳) و در گروه آزمایش در مراحل پیش‌آزمون و پس‌آزمون به ترتیب ۱۶/۸۱ (۱/۷۸) و ۱۷/۶۱ (۱/۳۵) می‌باشد. نتایج آزمون کلموگروف-اسمیرنوف^۱ برای تعیین نرمال بودن متغیرهای مهارت‌های تحصیلی و پیشرفت تحصیلی در گروه‌های آزمایش و کنترل در مراحل آزمایش (پیش‌آزمون و پس‌آزمون) همگی بیانگر این هستند که فرض نرمال بودن توزیع این متغیرها رعایت شده است. نسبت F‌های آزمون همگنی واریانس لون^۲ متغیرهای مهارت‌ها و پیشرفت تحصیلی در گروه‌های آزمایش و کنترل در مراحل آزمایش (پیش‌آزمون و پس‌آزمون) معنی‌دار ($> 0/05$) نیستند و بیانگر این هستند که واریانس‌های این دو گروه در این دو متغیر یکسان می‌باشند.

1. Kolmogorov smirnow
2. Leven

جدول ۲

نتایج تحلیل کوواریانس گروه‌های آزمایش و کنترل در متغیرهای مهارت‌ها و پیشرفت تحصیلی

منبع تغییرات	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجموع مجزورات	نسبت F	p	مجذور اتا
اثر پیش‌آزمون	۴۶۹۰۹/۳۴	۱	۴۶۹۰۹/۳۴	۳۳۹/۶۱	<۰/۰۰۱	۰/۸۹
مهارت‌های تحصیلی						
بین گروهی	۱۸۸۳/۱۳	۱	۱۸۸۳/۱۳	۹/۶۱	<۰/۰۰۴	۰/۲۶
درون گروهی	۵۲۸۵/۶۸	۲۷	۱۹۵/۷۶			
کل	۵۴۵۴۳۶/۰۰۰	۳۰				
اثر پیش‌آزمون	۴۴/۹۵	۱	۴۴/۹۵	۳۷/۰۴	<۰/۰۰۱	۰/۵۷
پیشرفت تحصیلی						
بین گروهی	۵/۲۸	۱	۵/۲۸	۴/۳۵	<۰/۰۴۶	۰/۱۳
درون گروهی	۳۲/۷۶	۲۷	۱/۲۱			
کل	۸۹۱۱/۶۸	۳۰				

همان طوری که در جدول ۲ مشاهده می‌کنید، نسبت F بین گروهی مهارت‌های تحصیلی پس از کنترل پیش‌آزمون بر پس‌آزمون، در سطح آماری ۰/۰۰۴ p معنی‌دار است (F=۹/۶۱). این یافته نشان می‌دهد که آموزش مشاوره تحصیلی باعث افزایش مهارت‌های تحصیلی در گروه آزمایش (۱۳۳/۶۰) نسبت به گروه کنترل (۱۲۲/۶۷) شده است، و اندازه اثر به دست آمده ۰/۲۶ حاکی از این است که مشاوره تحصیلی گروهی در حدود ۲۶ درصد واریانس نمرات مهارت‌های تحصیلی را تبیین می‌کند.

نسبت F بین گروهی پیشرفت تحصیلی پس از کنترل پیش‌آزمون بر پس‌آزمون، در سطح ۰/۰۴۶ p معنی‌دار است (F=۴/۳۵). این یافته نشان می‌دهد که آموزش مشاوره تحصیلی باعث بهبود پیشرفت تحصیلی در گروه آزمایش (۱۷/۶۱) نسبت به گروه کنترل (۱۶/۷۰) شده است، و اندازه اثر به دست آمده ۰/۱۳ حاکی از این است که مشاوره تحصیلی گروهی در حدود ۱۳ درصد واریانس نمرات پیشرفت تحصیلی را تبیین می‌کند.

بحث

یافته اول نشان داد که مشاوره تحصیلی گروهی منجر به بهبود مهارت‌های تحصیلی دانش‌آموزان دختر متوسطه اول که تحت آموزش بوده‌اند شده است. مشاور گروهی نوعی از مشاوره است که مستلزم ایجاد رابطه‌ای عاطفی است، و رسیدن به هدف‌ها و مقاصد گوناگون و متعددی تشکیل می‌شود. در مشاوره تحصیلی به دانش‌آموزان کمک می‌شود تا بتوانند دروس و رشته تحصیلی مناسبی را انتخاب کنند، از قوانین مدرسه و مقررات آموزشی و امتحانی آگاه گردند، مشکلات درسی خود را مرتفع سازند. هدف نهایی مشاوره تحصیلی، کسب موفقیت تحصیلی است. آموزش شیوه‌ای صحیح در مطالعه و تمرین دروس، نحوه استفاده از منابع، و یادگیری، یادداشت‌برداری و خلاصه کردن کتاب از شیوه‌های اجرایی راهنمایی و مشاوره تحصیلی محسوب می‌شوند. مسلماً هدایت دانش‌آموزان به رشته‌های مناسب تحصیلی، عامل مهمی در پیشرفت تحصیلی و

موفقیت تحصیلی است. دانش‌آموزان لازم است از ارتباط بین رشته‌های تحصیلی و مشاغل آگاه شوند. زیرا مشاوره تحصیلی مقدمه‌ی مشاوره شغلی است. پیشینه پژوهش نشان داد نتایج پژوهش حاضر با نتایج پژوهش‌های مشاوره بر مهارت‌های تحصیلی پژوهشگران مانند رجایی (۱۳۸۹)، اثنی عشری (۱۳۸۹)، باغبان و فاتحی زاده (۱۳۹۴)، تیزرو (۱۳۸۸)، فونسکا (۲۰۱۰)، کیونگی لی (۲۰۱۰)، اولتوند (۲۰۰۹) و چامدیما (۲۰۰۷) هماهنگ است.

یافته دیگر نشان داد که مشاوره تحصیلی گروهی بر افزایش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر متوسطه اول مؤثر است. مطالعه عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی مسئله پیچیده‌ای است چرا که پیشرفت عنصری چندبعدی است و به گونه‌ای ظریف به رشد جسمی اجتماعی، شناختی و عاطفی دانش‌آموزان مربوط است. محققان در سال‌های اخیر متوجه یک سری از عوامل غیرشناختی شده‌اند که می‌توانند در پیشرفت تحصیلی و به‌طور کلی موفقیت مؤثر باشند. این محققان در تبیین اهمیت عوامل غیرشناختی در موفقیت به نتایج فراوانی دست‌یافته‌اند و نشان داده‌اند که چنانچه این اندازه‌های غیر شناختی را برای پیش‌بینی موفقیت به‌اندازه‌های هوش شناختی اضافه شوند، پیش‌بینی موفقیت تحصیلی به‌طور معناداری و با احتمال بیشتری امکان‌پذیر می‌شود. برخی از روانشناسان عملکرد تحصیلی را وابسته به بافت در نظر گرفته‌اند، برای مثال، مدل بافت بر نقش با اهمیت متغیرهایی برون فردی، روش‌های آموزش، برنامه درسی و روش‌های ارزشیابی تأکید می‌کنند. بر همین اساس برخی از محققان به‌منظور تبیین عملکرد تحصیلی بر نقش متغیرهای اجتماعی-اقتصادی یادگیرندگان به‌عنوان یک متغیر برون فردی دیگر تأکید می‌کنند. پژوهش‌های انجام‌شده توسط محققان دیگر نشان داده‌اند که پیشرفت تحصیلی از تعامل بین متغیرهای موقعیتی مانند برنامه روش‌های آموزشی، شرایط عاطفی و نیز محیط تحصیلی، نگرش نسبت به مسائل آموزش و انگیزه پیشرفت فراگیران تأثیر می‌پذیرد. ترکیب دودسته از انگیزه‌های پیشرفت (درونی و بیرونی)، رفتار و فعالیت‌های تحصیلی دانش‌آموزان را جهت می‌دهد. از جمله متغیرهایی که می‌تواند به پشتوانه این پژوهش در تبیین پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تأکید ورزید، مشاوره دانش‌آموزان بخصوص به شیوه گروهی است. زیرا در این شیوه از مشاوره دانش‌آموزان از تجارب همسالان خود سود می‌برند و در شرایط برابری خود را مانند آنان می‌دانند. لذا اعتمادبه‌نفس در آن‌ها افزایش یافته و انگیزه لازم برای تحرک بیشتر و در نتیجه عملکرد آموزشی آن‌ها بهتر پیدا می‌شود. این یافته با نتایج پژوهش‌های گل محمدی و همکاران (۱۳۹۱)، آقای و همکاران (۱۳۹۰)، خدیوی و همکاران (۱۳۹۰)، پور بختیار و گل محمدی (۱۳۸۹)، طالب پور و همکاران (۱۳۸۹)، سعادت زاده و خلیلی (۲۰۱۲)، بیجن و همکاران (۲۰۱۱)، کیونگی لی (۲۰۱۰) و آدریان (۲۰۰۸) همخوانی دارد.

نتیجه‌گیری

بر اساس یافته‌ها، مشاوره تحصیلی به شیوه گروهی بر افزایش مهارت‌های تحصیلی دانش‌آموزان مؤثر است، و مهارت‌های تحصیلی از جمله مهارت‌هایی هستند، که از یک سو به توانایی و استعداد‌های فردی و از سوی دیگر به کسب تجربه از سوی همسالان خود وابسته است. همچنین مشاوره تحصیلی

به شیوه گروهی توانسته است هم به تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان و هم به تجربه افراد گروه به خوبی کمک کند. این مسأله، لزوم توجه مدیران و مشاوران مدارس به گسترش فعالیت‌ها و خدمات مشاوره تحصیلی گروهی بیش از پیش گوشزد می‌نماید.

از یافته‌های دیگر این پژوهش این بود که هر چه آموزش مهارت‌های تحصیلی در قالب مشاوره گروهی به خوبی صورت گیرد، می‌توان انتظار داشت دانش‌آموزان در فرآیند یادگیری از پیشرفت درسی قابل توجهی برخوردار باشند. این موضوع لزوم اهمیت و برنامه‌ریزی متولیان امر آموزش را در مورد خدمات مشاوره تحصیلی گروهی گوشزد می‌کند. کم نیستند دانش‌آموزانی که به خاطر افت تحصیلی یا ضعف در مهارت‌های تحصیلی با مشکلات عاطفی، اجتماعی و حتی ترک تحصیل مواجه می‌شوند. افزایش این دسته از خدمات آموزشی علاوه بر ارتقاء توانایی شاگردان، می‌تواند نقش پیشگیرانه‌ای در رابطه با کاهش مشکلاتی چون ترک تحصیل، پرورش نیافتن استعدادها بالقوه شاگردان داشته باشد.

با توجه به اینکه نمونه در یک مقطع تحصیلی صورت گرفته و حجم جامعه هم محدود بوده است نتایج را باید با احتیاط به دیگر پایه‌های تحصیلی تعمیم داد. پیشنهاد می‌شود کارگاه‌های آموزش مشاوره گروهی برای مشاوران در مدارس بیشتر از پیش تشکیل گردد. روان‌شناسان و مشاوران در مدارس بر مشاوره گروهی تأکید داشته و شیوه‌های صحیح مطالعه و یادگیری را آموزش دهند. مشکلات تحصیلی دانش‌آموزان شناسایی شده و بر اساس فن‌های مشاوره تحصیلی گروهی، این مشکلات مرتفع گردند. سازمان‌ها و متولیان امر پیشرفت تحصیلی، آموزش مشاوره تحصیلی به شیوه گروهی توسط مشاوران قبل از شروع سال تحصیلی و حین تحصیل در دستور کار خود قرار دهند.

در پایان از زحمات مدیران، معلمان و دانش‌آموزان مدارس متوسطه اول ناحیه یک خرم‌آباد از جمله آموزشگاه شاهد، نمونه و هیأت امنایی فرهنگیان که همکاری لازم را در این پژوهش داشته‌اند تقدیر و تشکر به عمل می‌آید.

منابع

- آقایی، اصغر. (۱۳۹۰). بررسی رابطه بین نگرش دانش‌آموزان به رضایت با میزان موفقیت آنها در درس ریاضی در شهر اصفهان، *مجله دانش و پژوهش در روانشناسی*، ۳(۱)، ۱۱۲-۱۰۶.
- اثنی‌عشری، نجمه. (۱۳۸۹). تأثیر مشاوره گروهی بر عملکرد تحصیلی و عزت نفس دانش‌آموزان دختر سال سوم متوسطه شهر زرنند. دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت، پایان‌نامه کارشناسی ارشد.
- احمدی، سیداحمد. (۱۳۹۰). اضطراب دانش‌آموزان نوجوان دختر. *مجله دانش و پژوهش در روانشناسی*، ۲۰، ۳۰-۲۱.
- بدله، محمدتقی. (۱۳۹۱). نظریه انتخاب و واقعیت‌درمانی در مدرسه. *مجله مشاور مدرسه*، ۶، ۳۵-۲۵.
- باغبیان، حمید و وفاتی‌زاده، مسعود. (۱۳۹۴). تأثیر مشاوره گروهی به شیوه شناختی بر نگرش به تحصیل و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان سال اول دبیرستان. دانشگاه شیراز، پایان‌نامه کارشناسی ارشد.

- بیابانگرد، اسماعیل. (۱۳۸۸). *روش‌های تحقیق در روانشناسی و علوم تربیتی*. تهران: انتشارات دوران.
- پوریختیار، حسین و گل محمدی، محسن. (۱۳۸۹). اثربخشی مشاوره گروهی به شیوه REBT بر خودپنداره و افت تحصیلی دانشجویان دختر، *فصلنامه یافته‌های نو در روانشناسی*، ۶، ۳۳-۲۲.
- طالب‌پور، محسن. (۱۳۸۹). بررسی نیازهای راهنمایی و مشاوره دانشجویان دانشگاه آزاد شهرکرد، *فصلنامه علمی - پژوهشی تازه‌های مشاوره*، ۶(۲۲)، ۴۱-۶۲.
- سعادت‌زاده، فاطمه. (۱۳۸۹). *بررسی تأثیرات برنامه مشاوره گروهی بر کیفیت زندگی و عزت‌نفس دختران. دانشگاه تربیت مدرس، پایان‌نامه کارشناسی ارشد*.
- رجایی، منوچهر. (۱۳۸۹). *بررسی تأثیرات مشاوره گروهی بر کاهش بحران هویت نوجوانان دختر. دانشگاه تربیت معلم، پایان‌نامه کارشناسی ارشد*.
- تیزرو، احمد. (۱۳۸۹). *تأثیر مشاوره گروهی بر افزایش مهارت‌های تحصیلی دانش‌آموزان سال اول دبیرستان شهر اصفهان. دانشگاه اصفهان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد*.
- خدیبوی، اسدالله؛ اقدسی، علی نقی و صمدیان، مهناز. (۱۳۹۱). انگیزش تحصیلی و بررسی اثربخشی آموزش مهارت‌های مطالعه بر افزایش انگیزش تحصیلی. *مجله مطالعات - تربیتی و روانشناسی دانشگاه فردوسی مشهد*، ۲(۵)، ۲۹-۵.
- رجایی، منوچهر. (۱۳۹۱). رابطه تعلل ورزی آموزشی با اهداف پیشرفت. *مجله اندیشه‌های نوین - تربیتی دانشگاه الزهراء*، ۳(۹)، ۶۱-۷۵.
- سرمد، غلامرضا. (۱۳۸۵). *روش تحقیق در علوم تربیتی و روانشناسی*. ویرایش ششم، تهران: نشر دوران.
- سیدمحرمی، الهیار و قنبری، بهرام، اصغری، مجید. (۱۳۹۴). تأثیر مشاوره گروهی راه‌حل مدار بر عملکرد خانواده و رضایت زناشویی زنان. *دو فصلنامه مشاوره کاربردی*، ۱(۵)، ۴۰-۲۳.
- سیف، علی‌اکبر. (۱۳۹۲). *روانشناسی پرورشی*. ویرایش ششم، تهران: نشر دوران.
- شریفی، سیفالله. (۱۳۹۳). *اثربخشی مشاوره گروهی بر مبنای نظریه انتخاب گلاسر بر میزان سازگاری دانشجویان دانشگاه علامه طباطبایی تهران*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی.
- شفیع‌آبادی، عبدالله. (۱۳۹۰). *فنون و روشهای مشاوره کودک*. تهران: انتشارات ترمه.
- شمس، تهمینه. (۱۳۸۹). *تأثیر مشاوره تحصیلی بر بهبود عملکرد تحصیلی دانشجویان دارای افت تحصیلی. دانشگاه اصفهان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد*.
- صاحب، علی‌اکبر. (۱۳۸۹). *شناخت درمانی و گروهی*. *مجله اندیشه‌های نوین - تربیتی دانشگاه الزهراء*، ۳(۱۲)، ۶۱-۶۹.
- صالحی، رضا. (۱۳۹۳). *تدوین مدل نظری مشاوره تحصیلی بر اساس عوامل مؤثر موفقیت تحصیلی*. *دو فصلنامه مشاوره کاربردی*، ۱(۴)، ۱۹-۴۸.
- عرفانی، نصراله. (۱۳۸۹). *تدوین مدلی به منظور تبیین و تدوین پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پایه سوم متوسطه شهر همدان*. دانشگاه علامه طباطبایی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد.

فورسایت، ار، ف. (۱۹۹۸). *پویایی گرویی*. ترجمه مهرداد فیروزبخت و منصور قنادان (۱۳۹۰). تهران: انتشارات رسا.

مجیدیان، الهیار. (۱۳۹۴). بررسی شیوع تعلل و تأثیر درمان شناختی رفتاری و مدیریت رفتار بر کاهش آن در دانش‌آموزان دبیرستانی شهرستان اهواز. *مجله علوم تربیتی و روانشناسی*، ۳(۱۳)، ۱۱۱-۱۲۱.

نوابی‌نژاد، شکوه. (۱۳۹۰). *راهنمایی و مشاوره گروهی*. تهران: انتشارات سمت.

گل‌محمدی، میثم. (۱۳۹۱). تأثیر مشاوره گروهی متمرکز بر راه‌حل مدار بر انگیزش تحصیلی و دانش‌آموزان سال اول دبیرستان‌های شهر مشهد. *پایان‌نامه کارشناسی ارشد*.

Adrian, S. (2008). Motivational interviewing in the prevention and management of chronic disease: Improving physical activity and exercise in line with choice theory. *International Journal of Reality Therapy*, 27(2), 26-29.

Bassant, M., & Duru, E. (2014). The evaluation of the major characteristics and aspects of the procrastination in the framework of psychological counseling and guidance. *Educational Sciences. Theory & Practice*, 7, 376-385.

Beijen, P., Costa, M., Nunes, J., & Gonzales-Pienda, J. (2014). Academic procrastination: association with personal, school, and family variables. *Spanish Journal of Psychology*, 12(1), 118-127.

Chamybda, L. J., & Rothblom, E. D. (2007). Academic procrastination frequency and cognitive behavioral correlates. *Journal of Counseling Psychology*, 31(4), 503-509.

Feller, R. W. (2003). Aligning school counseling, the changing workplace and career development assumptions. *Professional School Counseling*, 6(4), 87-99.

Flake, M. H., Roach, A. J., & Stenning-Murro, S. (2005). Cognitive behavior therapy within acute mental health care critical appraisal. *International Journal of Mental Health Nursing*, 14(2), 96-102.

Foneska W. K., Pychyl, T. (2011). Investigating the relation between procrastination, arousal-based personality traits and beliefs about procrastination motivations. *A Personality and Individual Differences*, 47(8), 906-911.

Harel, B. (2004). Information-seeking behavior in generation students: Motivation, critical thinking, and learning theory. *The Journal of Academic Librarianship*, 31(1), 46-53

Shavelson, R. J., & Bolus, R. (1982). Self-concept: The interplay of theory and methods. *Journal of Educational Psychology*, 74(1), 3-17.

Stoebe, J., Rambow, A. (2007). Perfectionism in adolescent school students: Relations with motivation, achievement, and well-being. *Personality and Individual Differences*, 42(7), 1379-1389.

Weiston, E. S., & Onwuegbuzie, A. J. (2008). Academic procrastination and the role of hope as a coping strategy. *Personality and Individual Differences*, 42(7), 1301-1310.